

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Αικατερίνη Αλιακίζογλου¹, Θεοδορομανωλάκη Μαρία²,
Καραγκούνης Δημήτριος³, Θεόδωρος Αντωνίου⁴

1. Υπεύθυνη Σ.Ε.Π. ΚΕ.ΣΥ.Π Χαλκίδας

aliakizogloukatia@yahoo.gr

2. Διευθύντρια 5^{ου} ΕΠΑ.Λ. Ηρακλείου

theodoroma@sch.gr

3. Φοιτητής Ε.Μ.Π. Τμήμα Ηλεκτρολόγων & Μηχανικών Ηλεκτρονικών
Υπολογιστών

d-karagounis@hotmail.com

4. Υπεύθυνος Σ.Ε.Π. ΚΕ.ΣΥ.Π. Ηρακλείου

antonioutheodore@yahoo.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης, αναδεικνύεται μια αναδυόμενη μορφή οικονομικής δραστηριότητας, που περιγράφεται με τον όρο «Πράσινη Επιχειρηματικότητα», η οποία ενσωματώνει την ορθολογική διαχείριση του περιβάλλοντος στην καθημερινή αντίληψη και λειτουργία κάθε οικονομικής δραστηριότητας.

Για την διερεύνηση των τάσεων της πράσινης επιχειρηματικότητας, πραγματοποιήθηκε εμπειρική έρευνα, σε αντιπροσωπευτικό δείγμα μαθητών των Επαγγελματικών Λυκείων του Ηρακλείου Κρήτης. Από τα αποτελέσματα διαπιστώθηκε ότι οι μαθητές του δείγματος κατέχουν σε μεγάλο βαθμό χαρακτηριστικά επιτυχημένου επαγγελματία και η περιβαλλοντική τους συμπεριφορά γενικά είναι σε υψηλό βαθμό υπεύθυνη. Εκφράζεται σε μεγάλο ποσοστό η πρόθεση τους για μελλοντική ανάληψη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε όλους τομείς της πράσινης επιχειρηματικότητας, γεγονός ιδιαίτερα σημαντικό και ενθαρρυντικό.

Η περιβαλλοντική εκπαίδευση συμβάλλει στην ενθάρρυνση της πράσινης επιχειρηματικότητας, μέσω της ανάπτυξης της κατάλληλης νοοτροπίας και της ευαισθητοποίησης. Έτσι ενισχύεται η δημιουργία πολλών νέων επιχειρήσεων ειδικότερα ανάμεσα στους νέους, δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας, μειώνεται η ανεργία ενώ παράλληλα προωθείται η αειφόρος ανάπτυξη.

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Η συμβολή της περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και της Εκπαίδευσης για την αειφορία στο ζεπέρασμα της κρίσης.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Αειφόρος ανάπτυξη, επιχειρηματίας-χαρακτηριστικά, Υπεύθυνη περιβαλλοντική συμπεριφορά, Πράσινη επιχειρηματικότητα.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Διαχρονικά πολλές Διεθνείς Διασκέψεις και συνέδρια επιχειρούν να εντάξουν την ορθολογική διαχείριση του περιβάλλοντος στην καθημερινότητα των πολιτών, φορέων, επιχειρήσεων, κ.λπ. Κατά γενική ομολογία η Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη χαίρει διεθνούς αναγνώρισης ως ένα στοιχείο της ποιοτικής εκπαίδευσης και καταλύτης της αειφόρου ανάπτυξης.

Όπως και η έννοια της αειφόρου έτσι και αυτή της πράσινης ανάπτυξης δεν έχει ακόμη αποκτήσει διεθνώς μια σαφώς καθορισμένη έννοια. Οπωσδήποτε, όμως, χαρακτηρίζεται από κάποιες αναγκαίες και αλληλένδετες προϋποθέσεις, όπως είναι η εξοικονόμηση πόρων, η αξιοποίηση της τεχνολογίας, η δημιουργία απασχόλησης και η παρέμβαση με απώτερο σκοπό την ορθολογική διαχείριση του περιβάλλοντος. Αναγνωρίζεται σήμερα σε παγκόσμιο επίπεδο ότι η πράσινη επιχειρηματικότητα συμβάλλει στην προώθηση της αειφορίας. Υποβοηθητικός παράγοντας για την ανάπτυξη της πράσινης επιχειρηματικότητας αποτελεί η νέα υψηλή πράσινη τεχνολογία που εισδύει σε όλους τους τομείς της ενέργειας, παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών και κάνει εφικτή την μετάβαση σε μια νέα οικονομία φιλική για το περιβάλλον.

Η έννοια της επιχειρηματικότητας, όπως απορρέει και από την (Πράσινο Βίβλο, 2003) για την επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη, είναι πολύ πιο πλατιά από εκείνη του επιχειρηματία διότι περιλαμβάνει και πολλά άλλα άτομα εκτός από τον επιχειρηματία. Είναι εκείνη η μορφή οικονομικής δραστηριότητας η οποία θέτει την προστασία του περιβάλλοντος και της φύσης γενικότερα στο επίκεντρο της στρατηγικής της. Συνίσταται στη θετική στάση της επιχείρησης απέναντι στην προστασία του περιβάλλοντος, με ουσιαστικό τρόπο, τόσο με τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που παράγει, όσο και με τις διαδικασίες παραγωγής (Χατζημπίρος, 2007). Σύμφωνα με την πράσινη επιχειρηματικότητα υιοθετούνται οι παρακάτω αντιλήψεις σύμφωνα με τον Χατζημπίρος, 2007:

- Το επιχειρηματικό περιβάλλον αποτελεί μέρος του φυσικού περιβάλλοντος και όλοι οι πόροι που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών προέρχονται από τη φύση με αποτέλεσμα τη μείωσή τους, η οποία απειλεί την περαιτέρω ανάπτυξη των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

- Ορισμένες παλαιότερες παραγωγικές διαδικασίες σπαταλούν μη ανανεώσιμους φυσικούς πόρους, αλλά οι νέες διαδικασίες εξοικονομούν πόρους.

- Η πράσινη επιχειρηματικότητα προσφέρει στον άνθρωπο καλύτερες ποιοτικά υπηρεσίες και προϊόντα που βελτιώνουν την καθημερινή του ζωή.

Η Πράσινη Επιχειρηματικότητα καλύπτει όλους τους τομείς της οικονομίας :πρωτογενή τομέα (βιολογική γεωργία, εναλλακτικές καλλιέργειες), δευτερογενή τομέα (παραγωγή ενέργειας, πράσινες κατασκευές και εξοικονόμηση ενέργειας, ανακύκλωση), τριτογενή τομέα (εμπόριο πράσινων προϊόντων), και τεταρτογενή τομέα (επικοινωνία, προβολή, πιστοποίηση) (EOMMEX, 2009), ενισχύοντας έτσι τόσο την απασχόληση όσο και την ανταγωνιστικότητα.

Φαίνεται όμως ότι σημαντικό ρόλο στην ανάληψη πράσινων οικονομικών δραστηριοτήτων να διαδραματίζει, μεταξύ των άλλων, η «υπεύθυνη περιβαλλοντική συμπεριφορά», η οποία είναι πολυπαραγοντικό κατασκευάσμα και για το σκοπό αυτό έχουν αναπτυχθεί αρκετά μοντέλα που επιχειρούν να την ερμηνεύσουν με βάση κοινωνικούς, ψυχολογικούς, κ.ά. παράγοντες. Μέσα από τις καθημερινές επιρροές του

περιβάλλοντος μέσα στο οποίο αναπτύσσονται οι μαθητές, είναι δυνατόν να διαμορφώσουν ένα σύστημα αξιών και κατ' επέκταση στάσεων και συμπεριφορών, που θα λειτουργούν ως σημεία αναφοράς της ανάληψης πράσινης επιχειρηματικότητας.

Η εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη καλείται να αντιμετωπίσει μια πρόκληση που απορρέει από την παγκοσμιοποίηση, τη νέα οικονομία της γνώσης και των δεξιοτήτων, την όξυνση των περιβαλλοντικών προβλημάτων και το διεθνή ανταγωνισμό. Η αγορά εργασίας, είτε πρόκειται για αυτοαπασχολούμενους, είτε για υπαλλήλους, ζητά επιχειρηματικές δεξιότητες. Η ευελιξία, η επίλυση προβλημάτων, η πρωτοβουλία, η δημιουργικότητα, η αυτοπεποίθηση, οι κοινωνικές και οι περιβαλλοντικές δεξιότητες θα υποβοηθήσουν τους νέους να ενταχθούν και να παραμείνουν ανταγωνιστικοί στο σύγχρονο, υψηλών απαιτήσεων, εργασιακό χώρο και να αντιμετωπίσουν την πρόκληση αυτή, (Σιδηροπούλου, 2008).

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ – ΣΤΟΧΟΙ – ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Οι μαθητές των ΕΠΑ.Λ. έχουν διδαχθεί Οικονομικά μαθήματα, μαθήματα σχετικά με το περιβάλλον και την επιχειρηματικότητα. Επίσης αρκετοί έχουν συμμετάσχει σε προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης που υλοποιούνται στο Ν. Ηρακλείου. Σε ποιο βαθμό όλα αυτά έχουν συμβάλει στην μελλοντική ανάληψη πράσινης επιχειρηματικότητας; Με βάση αυτές τις οπτικές επιχειρείται η αποτύπωση του πλαισίου και των συνιστωσών μελλοντικής ανάληψης πράσινης επιχειρηματικότητας.

Οι επί μέρους στόχοι της παρούσας εμπειρικής έρευνας είναι:

- Διερεύνηση ύπαρξης χαρακτηριστικών «επιχειρηματία».
- Εκτίμηση περιβαλλοντικής συμπεριφοράς.
- Καταγραφή μελλοντικής ανάληψης πράσινης επιχειρηματικότητας.
- Διερεύνηση συσχετίσεων χαρακτηριστικών «επιχειρηματία» - περιβαλλοντικής συμπεριφοράς & μελλοντικής ανάληψης πράσινης επιχειρηματικότητας

Το ερευνητικό εργαλείο αποτέλεσε ερωτηματολόγιο το οποίο περιείχε δυο κλίμακες τύπου Likert (τετραβάθμια 0-4) για την αποτίμηση των χαρακτηριστικών επιχειρηματία και της περιβαλλοντικής συμπεριφοράς και ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής για τους εν δυνάμει μελλοντικούς τομείς απασχόλησης πράσινης επιχειρηματικότητας και τα εμπόδια ανάληψης μελλοντικά επιχειρηματικότητας. Διανεμήθηκε τυχαία σε αντιπροσωπευτικό δείγμα μαθητών των ΕΠΑ.Λ. της πόλης του Ηρακλείου Κρήτης, κατά το σχολικό έτος 2014-2015 (Σεπτέμβριος-Οκτώβριος). Απάντησαν συνολικά 220 μαθητές : 50,5% κορίτσια και 49,5% αγόρια. Η κατανομή του μαθητικού πληθυσμού των ΕΠΑ.Λ. στην πόλη του Ηρακλείου: Κορίτσια: 582 και Αγόρια: 1280, (Πηγή: Διεύθυνση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Ηρακλείου). Στο πλαίσιο ανάλυσης των δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν μέτρα περιγραφικής στατιστικής και το απαραμετρικό κριτήριο Mann-Whitney test για δυο ανεξάρτητα δείγματα. Οι αναλύσεις έγιναν με το λογισμικό SPSS v.21 και υιοθετήθηκε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας $p=0,05$.

Με βάση τα αποτελέσματα οι μαθητές του δείγματος απάντησαν ότι επιθυμούν να αναλάβουν μελλοντικά δραστηριότητες πράσινης επιχειρηματικότητας 134 άτομα (60,9%), γεγονός ιδιαίτερα σημαντικό και ενθαρρυντικό. Αναφορικά με τους τομείς πράσινης επιχειρηματικότητας το 41.7% των μαθητών δήλωσαν την γεωργία, 37% τον

τουρισμό και ακολουθούν οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας με 35,1% και άλλες Τεχνολογίες (30,5%) και οι Φυσικοί Πόροι (25%). Η μελλοντική ενασχόληση με τους διάφορους τομείς πράσινης επιχειρηματικότητας και τα αντικίνητρα για την ανάληψή τους δεν φαίνεται να επηρεάζονται από το φύλο.

Στον πίνακα 1 παρουσιάζεται η κατανομή των απαντήσεων των μαθητών για χαρακτηριστικά επιχειρηματία τα οποία θεωρούν ότι κατέχουν.

Χαρακτηριστικά	Καθόλου		Λίγο		Αρκετά		Πολύ		Πάρα πολύ		Μέτρα κεντρικής τάσης και διασποράς	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	μ.ο.	τ.α.
Αποφασιστικότητα	12	5,5	34	15,5	88	40,0	50	22,7	36	16,4	2,29	1,08
Εντιμότητα	6	2,7	24	10,9	74	33,6	46	20,9	70	31,8	2,68	1,11
Ευστροφία	10	4,5	32	14,5	90	40,9	48	21,8	40	18,2	2,35	1,08
Ενθουσιασμός	0	0	34	15,5	52	23,7	67	30,6	66	30,0	2,75	1,05
Ανάληψη Κινδύνων	12	5,5	38	17,3	86	39,1	50	22,7	34	15,5	2,25	1,08
Ύπαρξη οράματος	24	10,9	52	23,6	58	26,4	36	16,4	50	22,7	2,16	1,31
Ευελιξία	8	3,6	58	26,4	80	36,4	56	25,5	18	8,2	2,08	0,99
Δημιουργικότητα	4	1,8	22	10,0	62	28,2	66	30,0	66	30,0	2,76	1,05
Ηγεσία	16	7,3	54	24,8	66	30,3	48	22,0	34	15,6	2,14	1,17
Αυτοέλεγχος	12	5,5	22	10,0	63	28,6	67	30,5	56	25,5	2,60	1,13
Αυτοπεποίθηση	18	8,2	42	19,1	66	30,0	50	22,7	44	20,0	2,27	1,22
Αναλυτική ικανότητα	6	2,7	38	17,3	109	49,5	43	19,5	24	10,9	2,19	0,94
Συνθετική ικανότητα	12	5,5	48	21,8	93	42,3	45	20,5	22	10,0	2,08	1,02
Επίλυση προβλήματος	8	3,6	38	17,3	95	43,2	55	25,0	24	10,9	2,22	0,98
Εξωστρέφεια	20	9,1	44	20,0	61	27,7	49	22,3	46	20,9	2,26	1,25
Προσαρμοστικότητα	6	2,7	32	14,5	65	29,5	65	29,5	52	23,6	2,57	1,09
Εργατικότητα	6	2,7	18	8,2	59	26,8	63	28,6	74	33,6	2,82	1,07
Οργανωτικότητα	8	3,6	26	11,8	64	29,1	54	24,5	68	30,9	2,67	1,14
Διορατικότητα	10	4,7	36	17,0	76	35,8	56	26,4	34	16,0	2,32	1,08
Έλεγχος	4	1,8	18	8,2	67	30,5	83	37,7	48	21,8	2,70	0,96
Παρακίνηση	14	6,4	56	25,5	74	33,6	46	20,9	30	13,6	2,10	1,12
Συνεργασία	6	2,7	16	7,3	43	19,5	71	32,3	84	38,2	2,96	1,06

Από τα στοιχεία του πίνακα 1 φαίνεται ότι οι μαθητές του δείγματος κατέχουν σε μεγάλο βαθμό χαρακτηριστικά επιτυχημένου επαγγελματία με προτεραιότητα σε αυτά της δημιουργικότητας, της εργατικότητας, της οργανωτικότητας και της συνεργασίας.

Στον πίνακα 2 παρουσιάζονται οι μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις των απαντήσεων των μαθητών και μαθητριών του δείγματος για καθένα από τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά τα οποία θεωρούν ότι αποτελούν στοιχεία της προσωπικότητάς τους και που παρουσιάζουν στατιστικά σημαντική διαφορά των μέσων όρων.

Πίνακας 2				
Μέσοι όροι Ranks των απαντήσεων των μαθητών και μαθητριών του δείγματος για καθένα από τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά τα οποία θεωρούν ότι αποτελούν στοιχεία της προσωπικότητας τους και που παρουσιάζουν στατιστικά σημαντική διαφορά των μέσων όρων. Έλεγχος στατιστικής σημαντικότητας των διαφορών των μέσων όρων				
Χαρακτηριστικά	Μαθητές	Μαθήτριες	Έλεγχος στατιστικής σημαντικότητας	
	μ.ο. Ranks	μ.ο. Ranks	Mann-Whitney U	p
Αποφασιστικότητα	120,44	100,73	4965,500	,016
Εντιμότητα	125,72	95,55	4390,500	,000
Ευστροφία	123,19	98,04	4666,500	,002
Ηγεσία	121,48	97,52	4634,500	,004
Ευελιξία	123,53	97,71	4629,500	,001
Αυτοέλεγχος	125,13	96,14	4455,000	,000
Αναλυτική	120,32	100,86	4979,000	,013
Επίλυση	120,78	100,41	4929,000	,012
Εξωστρέφεια	120,32	100,86	4979,000	,020
Εργατικότητα	126,01	95,27	4358,500	,000
Οργανωτικότητα	123,18	98,05	4667,500	,003
Διορατικότητα	119,63	93,37	4226,000	,001
Έλεγχος	119,17	101,99	5105,000	,034
Παρακίνηση	119,66	101,51	5051,500	,029

Από τα στοιχεία του πίνακα 2 φαίνεται τα αγόρια του δείγματος, σύμφωνα με τις δηλώσεις τους υπερτερούν των κοριτσιών στα χαρακτηριστικά ευελιξία, ηγεσία, επίλυση προβλήματος, διορατικότητα, κ.ά.

Στον πίνακα 3 παρουσιάζεται η κατανομή των απαντήσεων των μαθητών όσον αφορά τον βαθμό συμφωνίας /διαφωνίας σε ορισμένες προτάσεις για την καταγραφή της περιβαλλοντικής συμπεριφοράς τους.

Πίνακας 3 Κατανομή των απαντήσεων των μαθητών όσον αφορά τον βαθμό συμφωνίας /διαφωνίας στις προτάσεις												
Προτάσεις	Διαφωνώ απόλυτα		Διαφωνώ		Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ		Συμφωνώ		Συμφωνώ απόλυτα		Μέτρα κεντρικής τάσης και διασποράς	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	μ.ο.	τ.α.
Επιλέγω προϊόντα υγιεινά και φιλικά στο περιβάλλον	8	3,6	4	1,8	62	28,2	80	36,4	66	30,0	2,87	,98
Περιορίζω την χρήση προϊόντων, που για να κατασκευασθούν, χρησιμοποιούνται μη ανανεώσιμοι φυσικοί πόροι	14	6,4	20	9,1	93	42,3	69	31,4	24	10,9	2,31	1,00
Περιορίζω την χρήση ενεργοβόρων οικιακών συσκευών	14	6,4	34	15,5	79	35,9	63	28,6	30	13,6	2,28	1,08
Περιορίζω τη χρήση προϊόντων σε μεγάλες συσκευασίες	20	9,1	52	23,6	70	31,8	58	26,4	9,1		2,03	1,11
Αξιοποιώ άχρηστα αντικείμενα	24	10,9	20	9,1	57	25,9	65	29,5	54	24,5	2,48	1,26
Ξοδεύω λιγότερο νερό όταν πλένω τα χέρια μου ή κάνω μπάνιο.	26	11,8	50	22,7	34	15,5	64	29,1	46	20,9	2,25	1,33
Χρησιμοποιώ περισσότερο το λεωφορείο ή το ποδήλατο για το σχολείο και περιπάτους στη φύση	34	15,5	18	8,2	38	17,3	62	28,2	68	30,9	2,51	1,40

Με βάση τα αποτελέσματα του πίνακα 3 φαίνεται οι μαθητές του δείγματος να λειτουργούν φιλοπεριβαλλοντικά στην καθημερινότητα τους. Είναι γενικά σε υψηλό βαθμό υπεύθυνα και διαφοροποιείται για ορισμένα χαρακτηριστικά, υπέρ εκείνων των μαθητών που προτίθενται να ασχοληθούν επιχειρηματικά, ενώ η συμπεριφορά δεν διαφοροποιείται με το φύλο.

Στον πίνακα 4 παρουσιάζονται οι μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις των απαντήσεων των μαθητών του δείγματος που προτίθενται και εκείνων που δεν προτίθενται να αναλάβουν επιχειρηματική δραστηριότητα για καθένα από τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά τα οποία θεωρούν ότι αποτελούν στοιχεία της προσωπικότητας τους και που παρουσιάζουν στατιστικά σημαντική διαφορά των μέσων όρων.

Πίνακας 4 Μέσοι όροι Ranks των απαντήσεων των μαθητών του δείγματος που προτίθενται και εκείνων που δεν προτίθενται να αναλάβουν επιχειρηματική δραστηριότητα για καθένα από τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά τα οποία θεωρούν ότι αποτελούν στοιχεία της προσωπικότητας τους και που παρουσιάζουν στατιστικά σημαντική διαφορά των μέσων όρων. Έλεγχος στατιστικής σημαντικότητας των διαφορών των μέσων όρων				
Χαρακτηριστικά	Μαθητές με πρόθεση	Μαθητές χωρίς πρόθεση	Έλεγχος στατιστικής σημαντικότητας	
	μ.ο. Ranks	μ.ο. Ranks	Mann-Whitney test	p
Αποφασιστικότητα	122,16	92,34	4200,000	,000
Εντιμότητα	119,59	96,34	4544,000	,007
Ρίσκα	118,23	98,45	4726,000	,020
Δημιουργικότητα	118,43	98,15	4700,000	,017
Ευελξία	117,69	99,29	4798,000	,029
Εργατικότητα	117,98	98,85	4760,000	,025
Διορατικότητα	113,97	94,18	4294,000	,017
Παρακίνηση	121,08	94,01	4344,000	,001

Με βάση τα αποτελέσματα του πίνακα 4 φαίνεται οι μαθητές του δείγματος οι οποίο προτίθενται να αναλάβουν δραστηριότητες πράσινης επιχειρηματικότητας υπερτερούν σε ορισμένα χαρακτηριστικά προσωπικότητας ενός επιχειρηματία. Ενώ Οι περιβαλλοντικές συμπεριφορές των μαθητών του δείγματος δεν διαφοροποιούνται μεταξύ εκείνων που προτίθενται και αυτών που δεν προτίθενται να αναλάβουν επιχειρηματική δραστηριότητα.

Στον πίνακα 5 παρουσιάζεται η κατανομή των απαντήσεων των μαθητών του δείγματος όσον αφορά τα αντικίνητρα για μελλοντική επιχειρηματική δραστηριοποίηση.

Πίνακας 5
Κατανομή των απαντήσεων των μαθητών του δείγματος όσον αφορά τα αντικίνητρα για μελλοντική επιχειρηματική δραστηριοποίηση

Αντικίνητρα	Απαντήσεις		% μαθητών
	N	%	
Κόστος δημιουργίας	17	8,2	21,8
Περιορισμένη Χρηματοδότηση	33	15,9	42,3
Ελλιπής Πληροφόρηση	17	8,2	21,8
Γραφειοκρατία	31	14,9	39,7
Οικονομική Κρίση	38	18,3	48,7
Πλαίσιο κοινωνικό - οικονομικό	5	2,4	6,4
Μειωμένες Επιδοτήσεις	11	5,3	14,1
Αυξημένη Φορολογία	27	13,0	34,6
Μεγάλος Ανταγωνισμός	10	4,8	12,8
Έλλειμμα Γνώσεων	19	9,1	24,4
Σύνολα	208	100,0	266,7

Από τα στοιχεία του πίνακα 5 φαίνεται ότι ως «αντικίνητρα», για τους μαθητές οι οποίοι δήλωσαν ότι δεν είναι στην πρόθεσή τους να ασχοληθούν επιχειρηματικά, αναφέρουν πρωταρχικά την οικονομική κρίση, την γραφειοκρατία και την υπό αυστηρούς όρους χρηματοδότηση, κ.ά.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Οι μαθητές του δείγματος φαίνεται να κατέχουν σε μεγάλο βαθμό «χαρακτηριστικά» επιτυχημένου επαγγελματία. Οι διαφορετικές απόψεις που υπάρχουν στην παγκόσμια κοινότητα σχετικά με την επιχειρηματική δραστηριότητα οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στην διαφορετική επικρατούσα κουλτούρα και πολιτισμική αντίληψη για τις επιχειρήσεις μέσα στην κάθε κοινωνία. Από έρευνα που πραγματοποιήθηκε στην Μεγάλη Βρετανία (Findings from the Household Survey, SBS Performance Analysis, 2002) προκύπτει ότι όσοι σκέπτονται σοβαρά το ενδεχόμενο να ιδρύσουν μία επιχείρηση θεωρούν τους εαυτούς τους πιο ευφάνταστους και δημιουργικούς από τους υπόλοιπους.

Η περιβαλλοντική συμπεριφορά των μαθητών του δείγματος φαίνεται να είναι γενικά σε υψηλό βαθμό υπεύθυνη. Η πράσινη επιχειρηματική αντίληψη αναγνωρίζει ότι το επιχειρηματικό περιβάλλον είναι μέρος του φυσικού περιβάλλοντος και ένας

ενδεχόμενος περιορισμός του φυσικού περιβάλλοντος θα περιόριζε αναπόφευκτα και το επιχειρηματικό περιβάλλον. Με βάση τα χαρακτηριστικά τους και την περιβαλλοντική συμπεριφορά τους φαίνεται λογικό - αναμενόμενο ότι το 60% των μαθητών του δείγματος είναι στην πρόθεση τους για την μελλοντική ανάληψη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε όλους τομείς της πράσινης επιχειρηματικότητας, γεγονός ιδιαίτερα σημαντικό και ενθαρρυντικό. Σύμφωνα με την Πράσινη Βίβλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την επιχειρηματικότητα η τελευταία αποτελεί κατά κύριο λόγο νοοτροπία. Πρόκειται για την δραστηριοποίηση και την ικανότητα που έχει ένα άτομο, μεμονωμένα ή στο πλαίσιο ενός οργανισμού, να αναγνωρίζει τις ευκαιρίες και να τις εκμεταλλεύεται προκειμένου να επιτύχει προστιθέμενη αξία ή να έχει οικονομικό όφελος (Πράσινη Βίβλος για την Επιχειρηματικότητα, Ευρωπαϊκή Ένωση, Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Βρυξέλες, 2003).

Οι μαθητές του δείγματος έχουν την πρόθεση στην πλειοψηφία τους στην μελλοντική ανάληψη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε όλους τομείς της πράσινης επιχειρηματικότητας. Σήμερα, υπάρχουν πλέον όλο και περισσότεροι «πράσινοι καταναλωτές», οι οποίοι επιλέγουν προϊόντα φιλικά προς το περιβάλλον καθώς και επιχειρήσεις που απαιτούν να γνωρίζουν τι είδους υλικά χρησιμοποιούν οι προμηθευτές τους και πώς παράγουν τα προϊόντα με τα οποία τις προμηθεύουν (Ευθυμίου & Μοδινός, 2003). Αυτή η πρόκληση αναδεικνύεται στην αναζήτηση παραγωγής νέων προϊόντων και στον προσδιορισμό και κάλυψη μιας νέας καταναλωτικής ζήτησης, που θα μπορεί να εκπληρώνει τους όρους της αιεφόρου ανάπτυξης (Ζήσης Ι., 2003). Στην ανάληψη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, σύμφωνα με την Greenpeace οι θέσεις απασχόλησης που εκτιμάται ότι θα υπάρξουν έως το 2020 αφορούν διάφορους τομείς, όπως Α.Π.Ε., εξοικονόμηση ενέργειας, ανακύκλωση, βιοκαλλιέργειες, κ.λπ. Επιπλέον η Οδηγία 91/2002 για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων επιβάλλει την ενεργειακή πιστοποίηση όλων των νέων κτιρίων, την εφαρμογή ελάχιστων ενεργειακών απαιτήσεων και την τακτική επιθεώρηση κτιρίων και λεβήτων. Βάσει της νέας οδηγίας δημιουργούνται μια σειρά από νέα υλικά, συμβουλευτικές υπηρεσίες και πιστοποιήσεις. Οι ενεργειακές επιπτώσεις των πράσινων επενδύσεων είναι κάτι παραπάνω από ορατές, αφού εκτιμάται από επίσημους φορείς ότι 500.000 νέες θέσεις εργασίας δημιουργούνται κάθε έτος, αριθμός που αντιστοιχεί στο 3% περίπου των ανέργων της Ε.Ε. (Τσαντίλης και Χατζημίρος, 2007). Έρευνα του Ευρωβαρομέτρου κατέδειξε ότι το 37% των Ευρωπαίων εξετάζουν ή είχαν εξετάσει τη δυνατότητα ανάληψης επιχειρηματικής δραστηριότητας ενώ μόνο το 15% υλοποίησε τους στόχους του. Όσοι από εκείνους που συμμετείχαν στην έρευνα του Ευρωβαρομέτρου είχαν γονείς αυτοαπασχολούμενους έκλιναν περισσότερο προς την αυτοαπασχόληση παρά όσοι είχαν γονείς μισθωτούς. (Πράσινη Βίβλος για την επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη, 2003). Επιπλέον η επιχειρηματικότητα απελευθερώνει το δυναμισμό και τις ικανότητες των ατόμων. Σχετική έρευνα αποκαλύπτει ότι το 33% των αυτοαπασχολούμενων χωρίς μισθωτούς υπαλλήλους (ατομική επιχείρηση χωρίς υπαλλήλους) και το 45% των αυτοαπασχολούμενων με μισθωτούς (ατομική επιχείρηση με μισθωτούς υπαλλήλους) αισθάνονται πολύ ικανοποιημένοι από τις συνθήκες εργασίας τους έναντι μόνο 27% των μισθωτών υπαλλήλων σε μία επιχείρηση. (Third European survey on working conditions, Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για την Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας, 2000). Η αιεφόρος - πράσινη ανάπτυξη προβάλλει πλέον ως μία ασφαλιστική δικλείδα στη διασφάλιση των θέσεων εργασίας που απειλούνται ή και στη δημιουργία νέων, ώστε να

ξεπεραστεί η τρέχουσα οικονομική κρίση. Η πράσινη απασχόληση θα αρχίσει να καταλαμβάνει ολοένα αυξανόμενο μερίδιο και σε άλλους παραδοσιακούς τομείς της οικονομίας.

Η εκπαίδευση για την αειφόρο ανάπτυξη πρέπει να δίδει την ευκαιρία στους πολίτες, να αποκτήσουν γνώσεις, να ευαισθητοποιηθούν για τα προβλήματα (περιβαλλοντικά, κοινωνικά, οικονομικά), με τελικό αποτέλεσμα την διαμόρφωση/υιοθέτηση της υπεύθυνης περιβαλλοντικής και ευρύτερα της κοινωνικής συμπεριφοράς. Διασφαλίζεται η περιβαλλοντική ευθύνη έναντι των φυσικών πόρων με στόχο την διατήρησή τους για τις επόμενες γενιές και την ανταπόκριση στις ανάγκες των σημερινών γενιών. Η αλλαγή στη συμπεριφορά, στην κουλτούρα (σύστημα ηθικής και αξιών) και στη συνείδηση όλων είναι εφικτή σε πρακτικό επίπεδο, εάν επιτευχθεί η διάδραση διαφορετικών ομάδων και εάν τα προβλήματα που εγείρονται από την μη υπεύθυνη περιβαλλοντική συμπεριφορά γίνουν κοινό κτήμα όλων. Έτσι είναι δυνατό να εξευρεθούν τα κατάλληλα πρότυπα λειτουργίας της ανθρώπινης-οικονομικής δράσης, τα οποία πρέπει να έχουν μια συμβατή πορεία προς τις περιορισμένες δυνατότητες του ίδιου του οικοσυστήματος «γη».

Η περιβαλλοντική εκπαίδευση σε όλες τις μορφές της καλείται να συμβάλλει στην ενθάρρυνση της πράσινης επιχειρηματικότητας, μέσω της ανάπτυξης της κατάλληλης νοοτροπίας και της ευαισθητοποίησης όσον αφορά τις επαγγελματικές ευκαιρίες που προσφέρει η ιδιότητα του επιχειρηματία και της καλλιέργειας σχετικών δεξιοτήτων. Έτσι η προώθηση μίας θετικής αντίληψης για την επιχειρηματικότητα θα συμβάλλει στην ενίσχυση της δημιουργίας πολλών νέων επιχειρήσεων ειδικότερα ανάμεσα στους νέους ως μέσο για την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και καταπολέμησης της ανεργίας και θα προωθήσει την αειφόρο ανάπτυξη.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Γενικότερα η Ελλάδα σήμερα περισσότερο από ποτέ θα μπορούσε να αξιοποιήσει το πλούσιο και γόνιμο φυσικό και πολιτιστικό της περιβάλλον ως πεδίο ευκαιριών και προοπτικών στην πράσινη οικονομία και επιχειρηματικότητα. Τα χαρακτηριστικά της χώρας μας που της προσδίδουν αυτό το συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι άλλων χωρών είναι τα εξής:

- Αποτελεί ισχυρό οικοτουριστικό και οικοεπιστημονικό πεδίο ενδιαφέροντος διότι διαθέτει ένα από τα πλουσιότερα οικοσυστήματα όχι μόνον της Ευρώπης αλλά και παγκόσμια.
- Διαθέτει ένα πολύμορφο και ποικίλο γεωγραφικό ανάγλυφο.
- Η περιβαλλοντική κατάσταση της χώρας μας είναι σχετικά καλή.
- Δεν έχουν εκλείψει ακόμη το τοπικό χρώμα και η ελληνική παράδοση. Έτσι συνεχίζουν να υπάρχουν οι απαραίτητες συνθήκες για την αναβίωση παραδοσιακών επαγγελμάτων με σύγχρονους όρους.
- Βρίσκεται σε κομβική τοποθεσία για την παγκόσμια αγορά.
- Υπάρχουν ακόμη χρηματοδοτικές ευκαιρίες, από την Ευρωπαϊκή Ένωση, για επιχειρηματικές κινήσεις προσανατολιζόμενες προς την προστασία του περιβάλλοντος.

- Ο τομέας του περιβάλλοντος και της αγροτικής παραγωγής με όρους οικολογικούς αναπτύσσονται όλο και περισσότερο. Ειδικότερα κατά την τρέχουσα περίοδο της οικονομικής κρίσης.
- Οι περιβαλλοντικές ανάγκες δημιουργούν νέους τομείς για την ανάκαμψη της βιομηχανίας με όρους οικολογικούς.
- Η χώρα είναι πεδίο υψηλού συγκριτικού πλεονεκτήματος για τις αειφορικές μορφές ενέργειας (αιολική, ηλιακή κτλ.). Έχουμε ακόμη κάποια διαθέσιμη τεχνογνωσία στον τομέα του υδρογόνου.
- Οδηγεί στην αύξηση της κοινωνικής συνείδησης απέναντι στους λιγιστούς φυσικούς πόρους. (Ζήσης, 2003).

Η «πράσινη επιχειρηματικότητα» φαίνεται να παρέχει ένα ισχυρό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, καθώς συνδυάζει αρχές και αξίες με κοινωνικές, πολιτιστικές και περιβαλλοντικές προεκτάσεις, αποτελώντας με αυτό τον τρόπο μία συνειδητή δέσμευση για την αειφόρο - πράσινη ανάπτυξη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αποστολίδης Λ. & Παπασπυρόπουλος Σ. (2002). *Το εθελοντικό κίνημα στην Ελλάδα και η κοινωνία των πολιτών*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Γεροντέλη, Α. Μιχαηλίδου, Ε. (2012). Διάσκεψη Κορυφής Rio+20 (UNCSD) «Το μέλλον που θέλουμε» (The future we want) Μετά είκοσι έτη”, Αθήνα: Ε.Μ.Π.

Εκατομάτη, Δ. (2008). *Στερεότυπα: Άραγε επιλέγουν κάποιοι πριν από εμάς για εμάς*. Λεπενού: ΥΠΕΠΘ, Σύμπραξη 653/2007-08.

ΕΟΜΜΕΧ (2009). *Εγχειρίδιο πράσινης Επιχειρηματικότητας για μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις*. http://observatory.eommex.gr/eommex/egxeiridio_prasinis-epixeirimatikotitas.pdf [accessed 20/012/2014].

Ευθυμίδου, Η. και Μ. Μοδινός (επιμ.) (2003). *Οι δρόμοι της αειφορίας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, Διεπιστημονικό Ινστιτούτο Περιβαλλοντικών Ερευνών (Δ.Ι.Π.Ε.).

Ζήσης Ι. (2003). Πράσινο Επιχειρείν. Αθήνα: ΥΠΕΧΩΔΕ. http://www.ekke.gr/estia/gr_pages/F_synerg/Pras_Epexeirein/Pras_Epexeirein.htm.

Hayton, J.C, George, G. and Yahra, S. A. (2002). National Culture and Entrepreneurship: A Review of Behavioural Research Entrepreneurship, Theory and Practice, Volume 26, No. 4.

Πράσινη Βίβλος για την Επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη. (2003). Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. *Βροζέλλες*.

Σαλαβού Ε. (2006). *Δρόμοι Εξέλιξης στο «επιχειρείν», Προβληματισμοί καινοτομίας-αλλαγής-επιχειρηματικότητας-μετασχηματισμών*. Αθήνα: Καστανιώτη

Σιδηροπούλου Δ., κ.ά. (2008). *Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός*. Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής παιδείας & Θρησκευμάτων.

Τσαντίλης, Δ. & Χατζημήτρος, Κ. (2007). *Η Περιβαλλοντική Πολιτική*. Στο Ν. Μαραβέγια και Μ. Τσινιζέλη (επιμ.): Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση. Οργάνωση και Πολιτικές. 50 χρόνια. Αθήνα: Θεμέλιο.

Χασσίδ, Ι., Καραγιάννης, Α.Δ, (1999). *Η επιχειρηματικότητα στην Ελληνική Οικονομία: Οικονομική και Κοινωνική Προσέγγιση*. Αθήνα: Interbooks.

Χατζημήτρος, Κ. (2007). Περιβαλλοντικό έλλειμμα και μεταρρυθμιστικό αίτημα. Στο: Χ. Τσούκας (επιμ.) Για μια Προοδευτική Πολιτική, εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα.

GEM (2011). Παγκόσμιο Παρατηρητήριο Επιχειρηματικότητας, «Δείκτης Διεθνούς Επιχειρηματικότητας».

Green peace. (2009). *Πράσινη ανάπτυξη και νέες θέσεις εργασίας*. Αθήνα: Αυτοέκδοση

World Commission on Environment and Development. (1987). *Our Common Future*, Oxford University Press, Oxford, σ. 43

